

Rola nowoczesnych mediów w ewangelizacji młodzieży według nauczania papieży po Soborze Watykańskim II

The role of modern media in the evangelization of young people according to the teaching of popes after the Second Vatican Council church

Summary

The mission of the Church is to pass on faith and sanctify people, which is fulfilled through different methods. The teachings of popes after the Second Vatican Council include recommendations to use all kinds of mass media, including modern digital media. Their usage is particularly important in passing on faith to young people, who rarely visit churches, but it is still possible to meet them in the virtual space. For the young generation, modern media became not only a means of spending leisure time, but also a means of communicating with the world and the source of information, sometimes also information about faith and morals. The goal of this article is to answer the question: what is the New Evangelisation? What role can modern media play in Evangelisation of the young generation? The study will be based on the analysis of the Magisterium Ecclesiae, and particularly Messages of Popes John Paul II, Benedict XVI and Francis for the World Communication Days.

Key words: evangelization, new evangelization, modern media, Internet.

Powołaniem Kościoła jest przekazywanie wiary i uświęcanie człowieka. Dokonywane jest to różnymi metodami i przy pomocy wielu środków. W papieskich orędziach na Dzień Środków Społecznego Przekazu znajdują się wskazania, żeby Kościół w dziele ewangelizacji wykorzystywał wszelkie możliwe środki przekazu, w tym także nowoczesne media i technologie cyfrowe. Z tych mediów należy korzystać przede wszystkim w przekazie wiary młodemu pokoleniu, które rzadko nawiedza kościoły, natomiast można je jeszcze spotkać w wirtualnej przestrzeni. Nowoczesne media stały się bowiem dla młodych ludzi nie tylko sposobem na spędzanie wolnego czasu, ale także komunikacji ze światem oraz poszukiwania informacji na temat wiary i moralności. Internet umożliwił powstanie nowych form ewangelizacji poprzez Twittera, Facebooka, Instagrama, YouTube czy Tik Toka. Można tam znaleźć świadectwa ciekawych ludzi Kościoła, komentarze biblijne czy rekolekcje internetowe, które stanowią dopełnienie tradycyjnie rozumianej ewangelizacji. Celem tego artykułu jest poszukanie odpowiedzi na pytanie, na czym polega nowa ewangelizacja w nauczaniu posoborowych papieży oraz jaką rolę przewiduje Kościół dla nowoczesnych mediów w ewangelizacji młodego pokolenia.

1. Nowoczesne media – zagrożenie czy szansa?

Termin „nowe media” lub inaczej „nowoczesne media” pojawił się w latach 60. XX wieku¹. Są to technologie i techniki przekazu powszechnie stosowane od połowy lat 80. XX wieku, a ich zapoczątkowanie wiąże się z powstaniem telewizji satelitarnej oraz produkcją komputerów osobistych². Można do nich zaliczyć

¹ M. Szpunar, *Czym są nowe media – próba konceptualizacji*, „Studia Medioznawcze” 2008, nr 4 (35), s. 32.

² J. Skrzypczak, *Popularna encyklopedia mass mediów*, Poznań 1999, s. 375.

technologie poza monitorowe jak telefon komórkowy czy telefax a za główne nowe medium uznaje się szeroko pojęty Internet ze względu na specyficzne cechy komunikacyjne³. Z tego wynika, że tzw. „starymi mediami” są telewizja, radio, drukowane pisma, a „nowymi mediami” są komputery oraz Internet. Naukowcy z dziedzin komunikacji i badań nad mediami krytykują jednak rozróżnienie oparte na nowości i starości, uważając, że nowe media nie powinny obejmować programów telewizyjnych, książek, czasopism, filmów fabularnych – chyba że zawierają technologie umożliwiające interaktywne procesy cyfrowe. A zatem cechą nowych mediów jest dostęp do indywidualnych użytkowników, którzy mogą występować zarówno w roli nadawców, jak i odbiorców a także interaktywność czy wielość sposobów użycia i otwarcia⁴.

Jednak ważniejszym od wyjaśnienia tego, czym są nowe media, jest odpowiedź na pytanie: czy ich używanie jest dla człowieka szansą na rozwój, czy raczej niesie ze sobą jakieś zagrożenia? A więc, w jaki sposób wykorzystać nowoczesne media z korzyścią dla siebie. Dlatego ważne są normy etyczne, które regulują funkcjonowanie mediów, a ze strony nadawców domagają się odpowiedzialności za odbiorców. Wobec tego tworzone są kodeksy dziennikarskie, które podkreślając misję dziennikarzy, nawiązują do poszukiwania prawdy, odpowiedzialności za odbiorców, wyzbycia się pokusy manipulowania faktami, kształtowania osobowości i edukowania ludzi⁵. Jan Paweł II, mówiąc o misji dziennikarzy, przypominał, że ich praca może oświecać, kierować, wspierać to wszystko, co służy autentycznemu i integralnemu rozwojowi ludzkiego współżycia⁶. Uważał, że wiadomości podawane przez media są potrzebne do podejmowania przez odbiorców swobodnych decyzji. Według papieża Polaka dziennikarz powinien służyć ludziom, nie patrząc na ich poglądy, a z miłości do prawdy: „Jako dobrzy dziennikarze powinniście budować mosty, które jednoczą, powinniście pracować z przekonaniem, że miłość i służba dla bliźniego są najważniejszym zadaniem waszego życia”⁷. Apelowal do poszanowania odmienności poglądów: politycznych, ekonomicznych czy religijnych. A do dziennikarzy, którzy muszą mieć na uwadze odbiorcę, dla którego tworzą przekaz, mówił: „Jesteście narzędziami, dzięki którym człowiek cieszy się szerszym doświadczeniem i otrzymuje pomoc w stawianiu się bardziej aktywnym członkiem społeczności światowej, prawdziwym bliźnim dla innych”⁸.

Mając na uwadze wielość mediów i ich charakter, Jan Paweł II domagał się, aby przekazywane informacje oparte były na prawdzie i sprawiedliwości, a w przypadku błędu także przypominał o obowiązku sprostowania. Myśląc o ludziach młodych, apelował, aby w nowych mediach nie pokazywano z natarczywością obrazów zła, przemocy, upadku moralnego a także manipulowania ideologicznego i siania niezgodny. Przypominał też, że Internet daje nieograniczony dostęp do różnorodnych informacji pojawiających się czasem tylko na chwilę. Dlatego przestrzegał przed zjawiskami przelotnymi, w których istnieje niebezpieczeństwo przypisywania większego znaczenia faktom niż wartościom. Pisał: „Internet oferuje szeroki zasób wiedzy, ale nie uczy wartości, kiedy zaś ludzie przestają odwoływać się do wartości, szkodę ponosi nasze człowieczeństwo i człowiek łatwo traci z oczu swoją transcendentną godność. Choć Internet zawiera w sobie olbrzymi potencjał dobra,

³ M. Szpunar, art. cyt., s. 33.

⁴ D. McQuail, *Teoria komunikowania masowego*, Warszawa 2021, s. 74.

⁵ J. Pleszczyński, *Etyka dziennikarska*, Warszawa 2007, s. 132.

⁶ Jan Paweł II, *Audiencja dla dziennikarzy prasy zagranicznej we Włoszech*, Watykan, 27.01.1984.

⁷ Jan Paweł II, *Przemówienie do pracowników środków masowego przekazu*, Irlandia, 29.09.1979.

⁸ Tamże.

bywa również używany w celach złych i szkodliwych. Na władzach cywilnych ciąży bez wątpienia obowiązek czuwania, by ów wspaniały instrument służył wspólnemu dobru i nie wyrządzał nikomu krzywdy⁹.

Komunikowanie się za pośrednictwem nowych mediów to temat, który był bliski również papieżowi Benedyktowi XVI. W Orędziach na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu często pisał o budowaniu relacji międzyludzkich w świecie nowych technologii. Zwracał też uwagę na etykę nowych mediów oraz kulturę odbywającego się w tej przestrzeni dialogu. Podkreślał także korzyści, które płyną z komunikowania się za pomocą nowych mediów: „Rodziny mogą utrzymywać kontakt, nawet jeśli są oddzielone ogromnym dystansem, studenci i naukowcy mają łatwiejszy i bezpośredni dostęp do dokumentów, do źródeł i wynalazków naukowych i mogą dzięki temu pracować zespołowo w różnych miejscach. Ponadto interaktywna natura nowych mediów sprzyja bardziej dynamicznym formom nauczania i komunikacji, przyczyniając się w ten sposób do postępu społecznego”¹⁰. Jego ostatnie orędzie z 2013 r. przybliżyło temat sieci społecznościowych oraz ich znaczenia dla komunikacji szczególnie ludzi młodych. Papież zwrócił uwagę na wartości, jakimi należy kierować się w komunikacji. Dostrzegł również wyzwania, jakim powinny sprostać podmioty komunikujące się ze sobą: „Wymiana informacji może stać się prawdziwą komunikacją, kontakty mogą dojrzewać do przyjaźni, połączenia mogą ułatwić tworzenie wspólnoty. O ile powołaniem sieci jest realizacja tych wielkich możliwości, to osoby w niej uczestniczące muszą starać się być autentyczne, ponieważ w przestrzeniach tych nie tylko dzielimy się poglądami i informacjami, ale w ostateczności przekazujemy samych siebie”¹¹.

Papież Franciszek w Orędziu na LIII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu pisał: „Sieć jest bogactwem naszych czasów. Jest źródłem wiedzy i relacji niegdyś niewyobrażalnych. Jednak wielu ekspertów w odniesieniu do głębokich przekształceń, odcisniętych przez technologię w logice wytwarzania, obiegu i wykorzystania treści, podkreśla również niebezpieczeństwa zagrażające poszukiwaniu i udostępnianiu autentycznych informacji w skali globalnej. O ile Internet stanowi niezwykłą możliwość dostępu do wiedzy, to jest również prawdą, że okazał się jednym z miejsc najbardziej narażonych na dezinformację oraz świadome i celowe zniekształcenie faktów i relacji międzyosobowych, które często przybierają formę kompromitowania”¹². Odwołując się do obrazu ciała i członków z listów św. Pawła Apostoła, papież wyciąga wniosek, że sieć może i powinna dopełniać spotkania osobowe, które człowiek przeżywa poprzez swoje ciało, oczy, spojrzenie czy oddech. Jeśli Internet będzie traktowany jako przedłużenie albo oczekiwanie na spotkanie osób w świecie realnym, to stanie się jednocześnie bogactwem dla komunii. Dla zobrazowania takiej sytuacji podał przykład: „Jeśli rodzina korzysta z sieci, aby być bardziej powiązana ze sobą, aby następnie spotkać się przy stole i spojrzeć sobie w oczy, to jest to bogactwo. Jeśli wspólnota kościelna koordynuje swoją działalność poprzez sieć, a następnie wspólnie sprawuje Eucharystię,

⁹ Jan Paweł II, Orędzie na XXXVI Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, *Internet nowym forum dla głoszenia Ewangelii*, Watykan, 24.01.2002.

¹⁰ Benedykt XVI, Orędzie na XXXIV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, *Kapłan i duszpasterstwo w cyfrowym świecie: nowe media w służbie Słowa*, Watykan 24.01.2010.

¹¹ Benedykt XVI, Orędzie na XXXVII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, *Sieci społecznościowe: bramy prawdy i wiary, nowe miejsca ewangelizacji*, Watykan 24.01.2013.

¹² Franciszek, Orędzie na LIII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, *Od wirtualnych wspólnot społecznościowych do wspólnot ludzkich*, Watykan, 24.01.2019.

to jest ona bogactwem. Jeśli sieć jest szansą, by przybliżyć mnie do dziejów i doświadczeń piękna lub cierpienia fizycznie dalekich ode mnie, do wspólnej modlitwy i szukania dobra w ponownym odkryciu tego, co nas łączy, to jest to bogactwo”¹³.

Nowoczesne media środkiem ewangelizacji młodzieży

Dotarcie z Ewangelią i jej przesłaniem do młodych ludzi, którzy odeszli od wiary i pogubili się życiowo nie jest łatwe. Czy zatem możliwe jest dotarcie do tych, którzy nie są obecni na zgromadzeniach liturgicznych a jedyną formą kontaktu z nimi są media? Jakich mediów użyć, żeby do nich dotrzeć? Ważna jest tu odpowiedź na pytanie: jakimi mediami posługuje się współczesna młodzież?

Ewangelizacja młodzieży w Polsce do końca lat 80. XX wieku w większości parafii odbywała się w sposób tradycyjny: poprzez ich uczestnictwo w katechezie parafialnej, duszpasterstwo ministrantów, Ruch Światło-Życie, a także udział w uroczystościach religijnych oraz przygotowanie i przyjmowanie sakramentów świętych. Pierwsze transmisje Mszy Świętych w mediach publicznych (radiowe czy telewizyjne) pojawiły się w końcu lat 70. XX wieku (np. transmisja radiowa i telewizyjna z wyboru kardynała Karola Wojtyły na głowę Kościoła). Dopiero lata 90. XX wieku i przeobrażenia, jakie wówczas dokonały się w naszym kraju, sprawiły, że katecheza wróciła do szkół a w programach radiowych i telewizyjnych znalazły się regularne transmisje Mszy Świętych (szczególnie z myślą o ludziach starszych i chorych) czy katolickie programy edukacyjne dla dzieci i młodzieży, np. „Ziarno” (program przygotowywany przez TVP Katowice, emitowany od 1990 r.)¹⁴. Rozwój techniki, łatwiejszy dostęp do Internetu sprawiły, że zaczęto dostrzegać potrzebę wejścia Dobrej Nowiny w obszar wirtualny. Jan Paweł II patrząc na rozwijający się świat mediów, doszedł do wniosku, że potrzebuje on nowej ewangelizacji. Nie chodziło mu o to, aby uczyć ludzi nowych treści religijnych, ale o docieranie z Ewangelią do nowych odbiorców poprzez wykorzystanie coraz to doskonalszych nośników informacji.

W ten sposób informacje na temat wiary, moralności mogłyby docierać do ludzi młodych, którzy tworzą świat wirtualny i „w nim żyją”. Papież miał na uwadze doskonalenie jakości głoszenia Dobrej Nowiny. Nowa ewangelizacja poprzez nowoczesne media skierowana była głównie do ludzi młodych, którzy tracili często sens życia; dla których Bóg miał wartość marginalną. A więc ewangelizować na nowo to brać pod uwagę konkretnego, najczęściej młodego człowieka, który współcześnie nie interesuje się sprawami wiary i Kościoła, Eucharystią, życiem moralnym a przykazania Boże przyjmuje w sposób wybiórczy. Często żyje on we własnym, wirtualnym świecie, w którym zabrakło miejsca dla Boga, a co za tym idzie myślenia o zbawieniu. Dlatego miejscem szukania człowieka i nowej ewangelizacji powinien być świat Internetu, ponieważ młode pokolenie rzadziej niż dorośli korzysta z tradycyjnych nośników informacji jak prasa, telewizja czy radio.

Już w 2001 r. Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego, badając religijność ludzi młodych, stwierdził, że brak wyznawania wiary to jeden z poważniejszych problemów duszpasterskich, dlatego zadaniem nowej ewangelizacji powinno być znalezienie drogi do serca młodego człowieka i pokazanie Mu właściwej relacji z Bogiem¹⁵. Problemem ludzi młodych w latach 90. XX wieku była emigracja zarobkowa,

¹³ Tamże.

¹⁴ [http://pl.wikipedia.org/wiki/Ziarno_\(program_telewizyjny\)](http://pl.wikipedia.org/wiki/Ziarno_(program_telewizyjny)) (dostęp: 12.07.2020).

¹⁵ A. Sepiolo, *Nowa ewangelizacja. Śladami Jana Pawła II*, Kraków 2001, s. 20.

która utrudniała życie wiarą. Ludzie wyjeżdżający za granicę w poszukiwaniu pracy, często tracili kontakt z Bogiem. Dlatego Jan Paweł II dostrzegał też kolejny problem tzw. asymilacji kulturowej. Mówił, że w obliczu migracji człowiek styka się z różnymi kulturami, w związku z czym tak ważne jest głoszenie Ewangelii wśród różnych narodów. W ten sposób Dobra Nowina będzie mogła być znana i rozpowszechniana. W encyklice *Redemptoris missio* napisał, że „poprzez inkulturację Kościół wciela Ewangelię w różne kultury i jednocześnie wprowadza narody z ich kulturami do swej własnej wspólnoty”¹⁶. Zachęcał do tego, aby człowiek znajdujący się poza granicami swojego kraju i wchodzący w nową kulturę próbował ją poznawać, jednocześnie nie tracąc wartości, w których został wychowany. Temu też ma służyć przekaz treści religijnych przez nośniki informacji: „W ten sposób (poprzez transmisję) wierni mogą korzystać z obfitych owoców niedzielnej Mszy Świętej oraz przeżywać niedzielę jako prawdziwy dzień Pański i dzień Kościoła”¹⁷.

Ewangelizacja przez media nie polega wyłącznie na udostępnianiu w nich wydarzeń liturgicznych. Oprócz Mszy Świętej telewizja publiczna w Polsce emituje np. program „Między Ziemią a Niebem” – cotygodniowy magazyn informacyjno-publicystyczny Redakcji Programów Katolickich (TVP 1 i TVP Polonia). Na program składa się modlitwa Anioł Pański z Watykanu, przegląd wydarzeń z życia Kościoła w Polsce i na świecie oraz dyskusje publicystyczne na tematy religijne i społeczne. Program ma charakter interaktywny (widzowie mogą się włączyć za pośrednictwem czatu).

Pandemia Covid 19 zmusiła Kościół do innego funkcjonowania. Czas ten pokazał pewną prawidłowość, jeśli chodzi o wykorzystanie mediów katolickich. W tamtym czasie znacząco spadła ilość rozprowadzanych w kościołach czasopism, takich jak: „Gość Niedzielny”, „Niedziela” czy „Mały Gość Niedzielny” dla dzieci. Taki stan rzeczy wynikał z kilku powodów: mniejsza frekwencja na Mszach Świętych, strach przed zarażeniem poprzez dotyk czy mniejsze zainteresowanie sprawami Kościoła. Z drugiej strony wzrosło zainteresowanie stronami internetowymi prowadzonymi przez parafie oraz transmisjami online (te transmisje swoim dziadkom najczęściej uruchamiali wnukowie i czasami z nich korzystali). Oczywiście jest fakt, że transmisja Mszy Świętej nie zastąpi realnej obecności, ale dla ludzi starszych, chorych czy mających lęk przed zarażeniem była to jedyna forma uczestnictwa w Eucharystii w Dniu Pańskim. Była to też okazja łącząca rodzinę.

Najważniejszym medium dla ludzi młodych jest niewątpliwie Internet a szczególnie media społecznościowe. Internet nie jest już traktowany jedynie jako środek, za pomocą którego może być głoszona Dobra Nowina, ale jako nowe miejsce, a nawet środowisko głoszenia Ewangelii. Warszawski Państwowy Instytut Badawczy (NASK) w Raporcie z Ogólnopolskiego Badania Uczniów „Nastolatki 3.0” w 2021 r. podał najpopularniejsze serwisy i komunikatory używane przez młodzież szkolną. Z deklaracji wynika, że wśród nastolatków najpopularniejszy jest YouTube – serwis umożliwiający zarówno słuchanie, jak i umieszczanie czy komentowanie publikowanych treści (87,8%). Niemal tak samo często nastolatki deklarują użytkowanie serwisu społecznościowego Facebook i komunikatora Messenger, pozwalających na zamieszczanie treści, tworzenie kont, grup i komunikowanie się oraz dzielenie materiałami, takimi jak: filmy, muzyka, zdjęcia itd. (86,8%). Ponad dwie trzecie badanych korzysta z Instagrama (68,1%), bazującego na funkcji edycji

¹⁶ Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris missio*, Watykan 4.03.1979, nr 52.

¹⁷ Jan Paweł II, List apostolski *Dies Domini*, Watykan 31.05.1998, nr 54.

filmów i zdjęć, które następnie można udostępniać szerokiej grupie odbiorców. Prawie połowa młodych respondentów korzysta też ze Snapchata i TikToka (kolejno: 49,6% i 48,6%). Rzadziej młodzież wskazywała na Pinterest – serwis służący do dzielenia się materiałami wizualnymi (16,4%). Jeszcze mniejszy odsetek wskazań dotyczył komunikatorów, takich jak: WhatsApp (9,7%) i Google Meet (8,8%). Podobne odsetki deklaracji dotyczą Twittera, gdzie aktywność polega głównie na dyskusjach w postaci krótkich wiadomości tekstowych (8,6%)¹⁸. Przedstawione wyniki wskazują, że Internet stał się dla młodych ludzi ważnym elementem ich życia, jednym ze środowisk, w którym żyją, zawierają znajomości, poszukują informacji i zdobywają wiedzę. Jest to również miejsce dzielenia się z innymi sprawami wiary i Kościoła. Fakt ten zauważył Benedykt XVI w orędziu na XLV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, podkreślając, że „sieć jest integralną częścią ludzkiego życia”¹⁹. Dlatego Kościół nie pozostaje obojętny wobec Internetu. Świadczy też o tym działalność papieża Franciszka na Twitterze oraz watykański kanał YouTube. Wielu biskupów, kapłanów, katechetów i teologów świeckich prowadzi liczne blogi, konta na portalach społecznościowych oraz czaty, poprzez które głoszona jest Ewangelia i zrozumiałym językiem wyjaśniane są prawdy wiary. Młodzi ludzie w Polsce często korzystają z takich stron internetowych jak: wiara.pl, deon.pl, katolik.pl czy opoka.pl., szukając w nich komentarzy do czytań mszalnych lub Ewangelii. Nie można pominąć blogów, Twittera czy Tik-Toka, które prowadzą zwykle młodzi kapłani a adresatami treści tam umieszczanych jest młodzież. Rozpoznawalnymi przez ludzi młodych kapłanami ewangelizującymi poprzez nowoczesne media są np. dominikanin ojciec Adam Szustak (prowadzący Twittera) czy ks. Sebastian Picur z diecezji przemyskiej, który założył kanał w serwisie YouTube. Często zamieszczają tam swoje kazania, rekolekcje a poprzez Tik-Toka odpowiadają na pytania dotyczące spraw wiary i Kościoła. W tym kontekście pojawia się też zasadne pytanie o etykę mediów. Wydaje się, że media społecznościowe nie są miejscem na wypowiedzanie prywatnych poglądów kapłana na tematy kościelne. Nowoczesne media dają szerokie pole do wypowiedzi, ewangelizacji, ale każdy, a szczególnie osoby duchowne, będąc autorytetami dla wielu osób, powinni brać odpowiedzialność za zamieszczane w nich treści.

Jeszcze kilkanaście lat temu można byłoby postawić tezę, że osoby powyżej 50. roku życia korzystały częściej z telewizji, radia czy prasy. W obecnym czasie nie jest to już sprawa oczywista. Faktem jest, że ludzie starsi rzadziej korzystają z urządzeń mobilnych i do innych rzeczy je wykorzystują niż ludzie młodzi. Starsza grupa wiekowa lubi czytać dłuższe teksty. Osoby młodsze wybierają media oparte na obrazie i krótkich informacjach tekstowych. Dlatego przy ewangelizacji warto sobie postawić pytanie, jakich mediów musimy użyć, żeby dotrzeć do poszczególnych grup wiekowych? Jeszcze ważniejsze jest to, w jaki sposób przedstawić czasem trudne i wymagające prawdy Ewangelii, podając je w sposób zrozumiały dla naszego odbiorcy? Tajemnicą zawsze pozostanie to, w jaki sposób zadziała Pan Bóg w osobie Ducha Świętego, aby treści, którymi chcemy się podzielić z drugim człowiekiem przy użyciu dobranych przez nas środków komunikacji, trafiły na dobry grunt jego serca.

¹⁸ Raport z Ogólnopolskiego Badania Uczniów „Nastolatki 3.0” w ramach programu Ogólnopolska Sieć Edukacyjna (OSE) realizowany przez Państwowy Instytut Badawczy NASK pod nadzorem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Warszawa 2021, s. 24-25.

¹⁹ Benedykt XVI, Orędzie na XLV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, *Prawda, przepowiadanie i autentyczność życia w erze cyfrowej*, Watykan 24.01.2011.

Ewangelizacja młodzieży poprzez nowoczesne media to ważne zadanie, jakie staje obecnie przed Kościołem. Z powodu pandemii koronawirusa duża część, szczególnie ludzi młodych, odeszła od Kościoła, tłumacząc sobie, że można być człowiekiem wierzącym bez uczestnictwa realnego w nabożeństwach, korzystając tylko z przekazów wirtualnych. Trzeba z przykrością stwierdzić, że świat wirtualny to rzeczywistość, w której żyje współczesny, młody człowiek, często lekceważąc i zapominając o świecie realnym. Dlatego ewangelizację należy prowadzić równolegle – poprzez realną obecność młodych ludzi w świątyni czy salach parafialnych, tworząc grupy parafialne, ale nie zapominając też o tych, którzy żyją i funkcjonują w mediach społecznościowych. Do tych ostatnich, którzy z różnych powodów oddalili się od Kościoła, można jedynie dotrzeć z prawdą Ewangelii poprzez świat wirtualny, przyciągając ich w ten sposób do Chrystusa.

Ksiądz Marek Dziewiecki jest przekonany o tym, że „przekaz kierowany za pośrednictwem mediów powinna cechować dojrzałość jego twórców i odpowiednia dla jego formy struktura i język. Ponadto współczesnym technologiom komunikacyjnym trzeba nadać taką formę i treść, aby były one zgodne z postawą Chrystusa, z Jego stylem życia i komunikowania. Konieczna jest zatem nieustanna formacja duchowa tych, którzy tworzą przekaz ewangeliczny; jedynie wówczas ich działania będą zgodne z duchem Ewangelii i skutecznym świadectwem wiary”²⁰.

2. Ewangelizacja młodzieży pilnym zadaniem Kościoła w Polsce

Kościół z natury jest wspólnotą misyjną. Jest skierowany ku misyjnemu zadaniu, jakie otrzymał od Ducha Świętego w dniu Zielonych Świąt (por. Dz 1,8). Dlatego powołanie chrześcijańskie zwrócone jest na ewangelizację. Chrystus wzywa każdego, aby stał się Jego apostołem we własnym środowisku i w świecie: „Jak Ojciec Mnie posłał, tak i Ja was posyłam” (J 20,21). Za pośrednictwem Kościoła powierza misję przekazania innym daru zbawienia. Świat współczesny daje możliwości i środki, aby przez nowoczesne media dotrzeć z Ewangelią do jak największej liczby ludzi, którzy idąc za głosem sumienia, w wolności mogą przyjąć albo odrzucić prawdę o zbawieniu. Być uczniem Chrystusa to nie sprawa prywatna, bowiem darem wiary trzeba się dzielić z innymi. Dlatego Apostoł Paweł pisze: „Nie jest dla mnie powodem do chluby to, że głoszę Ewangelię. Świadom jestem ciężącego na mnie obowiązku. Biada mi, gdybym nie głosił Ewangelii!” (1Kor 9,16).

Dla księdza Krzysztofa Pawliny religijność nie jest wartością tradycyjną, ale staje się doświadczeniem osobistym. Wiara przestaje być wartością dziedziczną, przekazywaną w domu, w narodzie jako coś oczywistego, jako społeczna wartość. Według Niego stan ten wynika ze zmian zachodzących w dzisiejszym świecie, w szczególności z promowanego przez media myślenia postmodernistycznego oraz z negatywnych skutków procesu globalizacji. Wymaga to położenia większej wagi na ewangelizację dzieci i młodzieży w integralnym procesie formacji chrześcijańskiej, bez której żadna forma katechezy czy duszpasterstwa nie przyniesie oczekiwanych owoców²¹.

²⁰ M. Dziewiecki, *Ewangelizacja w epoce mass mediów*, w: <http://www.opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZM/mass.html> (dostęp: 8.12.2022).

²¹ <https://katolicka.bydgoszcz.pl/wydarzenia/mlodziez-nadzieja-i-wyzwaniem-kosciola> (dostęp 7.11.2020 r.).

Papież Benedykt XVI zwrócił uwagę na fakt, że „prawda, którą jest Chrystus jest w ostateczności pełną i autentyczną odpowiedzią na owo ludzkie pragnienie relacji, wspólnoty, sensu, które ujawnia się także w masowym udziale w różnych sieciach społecznościowych. Ludzie wierzący, świadcząc o swych najgłębszych przekonaniach wnoszą cenny wkład, aby sieć nie była narzędziem depersonalizującym człowieka, próbującym nim manipulować emocjonalnie lub pozwalającym tym, którzy są potężni, na zmonopolizowanie opinii innych. Przeciwnie, niech ludzie wierzący zachęcają wszystkich, by ożywiali odwieczne pytania człowieka, świadczące o jego pragnieniu transcendencji i tęsknoty za autentycznymi formami życia, godnego, aby je przeżyć. To właśnie jest owo duchowe napięcie, właściwe człowiekowi, stojące za naszym pragnieniem prawdy i komunii, pobudzające do rzetelnego i uczciwego komunikowania się”²². Tym samym papież zachęcił, szczególnie ludzi młodych, aby czynili dobry użytek ze swojej obecności na forum cyfrowym oraz wykonywali swoją pracę zawsze zgodnie z sumieniem i profesjonalizmem.

Papież Franciszek, mówiąc o pozytywnych aspektach Internetu, zaznaczył, że powinien on dla młodych ludzi otwierać drogę do dialogu, spotkania, uśmiechu, wyrazów czułości. Takiej sieci wszyscy byśmy sobie życzyli, bo przecież nie jest ona stworzona po to, żeby pochwyć młodego człowieka w pułapkę, ale po to, by mógł on tworzyć wspólnoty wolnych osób. Jego zdaniem „Kościół jest siecią utkaną przez komunie eucharystyczną, w której jedność nie opiera się na «polubieniach», lecz na prawdzie, na «amen», z którym każdy przyłączył się do Ciała Chrystusa, przyjmując innych”²³. Mówiąc o szansach i pułapkach w sieci, papież Franciszek zauważył, iż „stały się już jednak oczywiste dla wszystkich również zagrożenia związane z komunikacją *social* pozbawioną weryfikacji. Już od dawna wiemy o tym, że wiadomości, a nawet obrazy są łatwe do zmanipulowania, z wielu powodów, czasem jedynie przez banalny narcyzm. Ta krytyczna świadomość skłania nie do tego, by demonizować to narzędzie, ale do bardziej umiętowanego rozeznawania i do bardziej dojrzałego poczucia odpowiedzialności, zarówno wtedy, gdy treści są rozpowszechniane, jak i wtedy, gdy są przyjmowane. Wszyscy jesteśmy odpowiedzialni za nasz przekaz, za informacje, które podajemy, za kontrolę, której razem możemy dokonywać odnośnie do fałszywych wiadomości, demaskując je. Wszyscy jesteśmy wezwani, by być świadkami prawdy – aby pójść, zobaczyć i się podzielić”²⁴. I to jest zadanie dla młodego pokolenia – być świadkiem prawdy w wirtualnym i realnym świecie.

Jan Paweł II w 2003 roku zwrócił uwagę na fakt, że „współcześnie zachodzi potrzeba nowego głoszenia Ewangelii – również tym, którzy są ochrzczeni. Bowiem wielu współczesnych Europejczyków sądzi, że wie, co to jest chrześcijaństwo, ale w rzeczywistości go nie zna (...). Wielu ochrzczonych żyje tak, jakby Chrystus nie istniał; powtarza się gesty i znaki związane z wiarą, zwłaszcza w praktykach religijnych, ale nie odpowiada im rzeczywista akceptacja treści wiary i przyłągnięcie do Osoby Jezusa. Miejsce pewności wielkich prawd wiary u wielu ludzi zajęło

²² Benedykt XVI, Orędzie na XLV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, *Prawda, przepowiadanie i autentyczność życia w erze cyfrowej*, Watykan 24.01.2011.

²³ Franciszek, Orędzie na 53 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Rzym 24.01.2019.

²⁴ Franciszek, Orędzie na 55 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Rzym 23.01.2021.

²⁵ Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja *Ecclesia in Europa*, 28.06.2003, nr 46.

niejasne i mało zobowiązujące uczucie religijne”²⁵. Od lat 90. XX wieku Internet stał się towarzyszem ludzkiego życia; tzw. „wirtualnym domem”. Dlatego Kościół, odczytując „znaki czasu”, nie może pominąć tej ewangelizacyjnej szansy, jaką z racji zakresu swego oddziaływania daje Internet szczególnie w kontekście młodego człowieka. Nowa ewangelizacja domaga się zatem nowych metod dotarcia i głoszenia Dobrej Nowiny; wymaga „nowych mediów”. Ważnym jest jednak roztropne wykorzystanie sieci w głoszeniu Ewangelii na areopagach współczesności. Warto pamiętać o tym, że Internet jest tylko narzędziem, które ma pomóc w przekazywaniu treści związanych z działalnością Kościoła oraz przygotowaniu młodego człowieka do dojrzałego życia sakramentalnego. Dlatego tak istotna jest również troska o tych, którzy tworzą świat nowoczesnych mediów oraz tych, którzy są ich adresatami. Aby sprostać temu zadaniu także duszpasterze, którzy tworzą świat mediów, sami powinni zadbać o własną formację w obszarze nowych środków społecznego przekazu oraz poprawnego posługiwania się nimi dla celów duszpasterskich i pastoralnych.

Dzięki rozwojowi nauki i techniki istnieje powszechny dostęp do różnych środków społecznego przekazu. W ten sposób bardzo szybko możemy dzielić się informacjami i rozpowszechniać je na szeroką skalę. Ilość wiadomości, których jesteśmy adresatami, sprawia, że czasem trudno rozpoznać, które z nich są prawdziwe a które fałszywe. Starożytni ojcowie porównywali umysł ludzki do kamienia młyńskiego, poruszanego przez wodę. Kiedy jest w ruchu, trudno go zatrzymać. Jednak osoba, która za młyn odpowiada, decyduje o tym, co będzie w nim mielone – pszenica czy kąkol. Zawsze naszą decyzją pozostanie to, jakimi treściami karmimy nasz umysł i czym dzielimy się z naszymi bliskimi. Szczególnie ważne staje się to w kontakcie z młodym człowiekiem, który zaczyna kształtować swój umysł, poznając świat i jego Stwórcę. Oprócz treści, które przekazujemy, ważna jest również nasza postawa i świadectwo.

Bibliografia

Benedykt XVI, List Apostolski w formie motu proprio *Ubicumque et semper*, Watykan 21.09.2010.

Benedykt XVI, Orędzie na XLV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, *Prawda, przepowiadanie i autentyczność życia w erze cyfrowej*, Watykan 24.01.2011.

Benedykt XVI, Orędzie na XXXIV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, *Kapłan i duszpasterstwo w cyfrowym świecie: nowe media w służbie Słowa*, Watykan 24.01.2010.

Benedykt XVI, Orędzie na XXXVII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, *Sieci społecznościowe: bramy prawdy i wiary, nowe miejsca ewangelizacji*, Watykan 24.01.2013.

Dziewiecki M., *Ewangelizacja w epoce mass mediów*, w: <http://www.opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZM/mass.html> (dostęp: 12.07.2020).

Franciszek, Orędzie na 53 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, *Od wirtualnych wspólnot społecznościowych do wspólnot ludzkich*, Rzym 24.01.2019.

Franciszek, Orędzie na 55 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, *„Chodź i zobacz”(J 1,46). Komunikować, spotykając osoby, tam gdzie są, i takie, jakie są*, Rzym 23.01.2021.

Jan Paweł II, *Audycja dla dziennikarzy prasy zagranicznej we Włoszech*, Watykan 27.01.1984.

Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris missio*, Watykan 4.03.1979.

- Jan Paweł II, List apostolski *Dies Domini*, Watykan 31.05.1998.
- Jan Paweł II, Orędzie na XXXVI Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, *Internet nowym forum dla głoszenia Ewangelii*, Watykan 24.01.2002.
- Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja *Ecclesia in Europa*, Watykan 28.06.2003.
- Jan Paweł II, *Przemówienie do pracowników środków masowego przekazu*, Irlandia, 29.09.1979.
- Jeżyna K., *Moralne przesłanie nowej ewangelizacji: Wezwanie do odnowy Kościoła i świata*, Lublin 2002.
- McQuail D., *Teoria komunikowania masowego*, Warszawa 2021.
- Paweł VI, Adhortacja apostolska o ewangelizacji w świecie współczesnym *Evangellii nuntiandi*, Watykan 8.12.1975.
- Pleszczyński J., *Etyka dziennikarska*, Warszawa 2007.
- Sepiolo A., *Nowa ewangelizacja. Śladami Jana Pawła II*, Kraków 2001.
- Skrzypczak J., *Popularna encyklopedia mass mediów*, Poznań 1999.
- Sobór Watykański II, Dekret o działalności misyjnej Kościoła *Ad gentes divinitus*, 18.11.1965.
- Szpunar M., *Czym są nowe media – próba konceptualizacji*. „Studia Medioznawcze” 2008, nr 4 (35), s. 31-40.

Rola nowoczesnych mediów w ewangelizacji młodzieży według nauczania papieża po Soborze Watykańskim II

Streszczenie

Powołaniem Kościoła jest przekazywanie wiary i uświęcanie człowieka. Dokonywane jest to różnymi metodami i przy pomocy wielu środków. W nauczaniu papieża po Soborze Watykańskim II znajdują się wskazania, żeby w dziele ewangelizacji korzystać z wszelkich środków społecznego przekazu, w tym także z nowoczesnych mediów cyfrowych. Ich zastosowanie jest szczególnie ważne w przekazie wiary młodemu pokoleniu, które rzadko nawiedza kościoły, natomiast można je spotkać w wirtualnej przestrzeni. Nowoczesne media stały się bowiem dla młodych ludzi nie tylko sposobem na spędzanie wolnego czasu, ale także miejscem komunikacji ze światem i poszukiwania informacji, niekiedy także z zakresu wiary i moralności. Celem tego artykułu jest odpowiedź na pytanie, na czym polega nowa ewangelizacja oraz jaką rolę mogą odegrać nowoczesne media w ewangelizacji młodego pokolenia? Opracowanie będzie oparte na analizie dokumentów *Magisterium Ecclesiae*, a szczególnie orędzi na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu papieża Jana Pawła II, Benedykta XVI i Franciszka.

Słowa kluczowe: ewangelizacja, nowa ewangelizacja, nowoczesne media, Internet.

Ks. mgr lic. Rafał Widuliński – doktorant w Instytucie Teologicznym – Sekcja Teologii Pastoralnej i Katechetyki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.
